

معادل‌های دروغین در ترکی زنجانی و ترکی استانبولی^۱

محمد ترابی^۲، منصور شعبانی^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۲/۲۲

چکیده

معادل‌های دروغین واژه‌هایی هستند که با وجود دارا بودن تلفظ کمابیش یا کاملاً یکسان در زبان مقصد و مبدأ، از جنبه کاربرد و معنا متفاوت بوده و چالش جدی در برقراری ارتباط مؤثر بین زبان‌ها ایجاد می‌نمایند. معادل‌های دروغین به دو گروه کامل و ناقص دسته‌بندی می‌شوند. هدف پژوهش حاضر، شناسایی انواع معادل‌های دروغین در دو گونه ترکی زنجانی و ترکی استانبولی و نیز تبیین تفاوت فراوانی آن‌ها از جنبه مقوله‌های دستوری بود. پژوهش حاضر از نوع ترکیبی (کمی و کیفی) است. بخش کیفی به شناسایی معادل‌های دروغین و گونه‌های مختلف آن از جنبه مقوله‌های دستوری، در این دو گویش می‌پردازد. بخش کمی شامل سنجش فراوانی و نیز معناداری تفاوت فراوانی آن‌ها، از جنبه مقوله‌های دستوری است. بر مبنای آمار توصیفی، معادل‌های دروغین در دو گویش از جنبه تعداد مقوله‌های دستوری، به ترتیب مشتمل اند بر اسم، صدوهفت مورد (۵۳/۵ درصد)؛ فعل، شصت و دو مورد؛ (۳۱ درصد)، صفت، بیست و شش مورد (۱۳ درصد) و قید پنج مورد؛ (۲/۵ درصد). به کارگیری آمار استنباطی، نشان داد که تفاوت معناداری بین مقوله‌های دستوری از جنبه معادل‌های دروغین در دو گویش ترکی استانبولی و ترکی زنجانی وجود دارد. نیمی بیشتر از معادل‌های دروغین (۵۳/۵ درصد) مربوط به مقوله اسم است؛ و پس از آن، به ترتیب فعل، صفت و قید را در بر می‌گیرد. این به

^۱ شناسه دیجیتال (DOI): 10.22051/jlr.2024.43640.2342

^۲ کارشناس ارشد زبان‌شناسی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران (نویسنده مسئول)؛

mohammadtorabi@msc.Guilan.ac.ir

^۳ دانشیار گروه زبان‌شناسی، هیأت علمی دانشگاه گیلان، رشت، ایران؛ mshabani@Guilan.ac.ir

آن سبب است که در زبان ترکی، به‌طور کلی مقوله اسم بیشترین فراوانی را دارد؛ یعنی این مسئله، بازنمایاندهٔ پراکندگی این مقوله‌ها در زبان ترکی است.

واژه‌های کلیدی: ترکی استانبولی، ترکی زنجانی، معادل‌های دروغین، معادل دروغین کامل، معادل دروغین ناقص

۱. مقدمه

معادل‌های دروغین^۱ واژه‌هایی هستند که در زبان مقصد و مبدأ تلفظ کمابیش یا کاملاً یکسانی دارند ولی از جنبهٔ کاربرد و معنا متفاوت‌اند (Crystal, 2008 p.18). مانند واژه «gift» در زبان انگلیسی به معنای هدیه، در آلمانی به معنای زهر است. معادل‌های دروغین به دو گروه کامل و ناقص گروه‌بندی می‌شوند. معادل‌های دروغین کامل^۲ عبارت است از دو واژه که از جنبهٔ نوشتاری یا آوایی، در دو، یا چند زبان معین، کمابیش یا کاملاً یکسان، ولی از جنبهٔ معنایی متفاوت بوده و هیچ‌گونه هم‌پوشانی معنایی، بین آن‌ها وجود ندارد (Chamizo Domínguez, 2008 p.6). برای نمونه، واژه «Subay» در استانبولی به معنای افسر، در ترکی زنجانی به معنای مرد بی‌زن و مجرد، است. معادل‌های دروغین ناقص^۳، در برخی از مفاهیم مشترک هستند و بر مبنای بافتی که در آن به کار می‌روند در برخی مفاهیم دیگر، متفاوت هستند. واژه «kardeş» در ترکی استانبولی هم به معنای برادر و هم خواهر بوده، ولی در ترکی زنجانی فقط معنای برادر دارد.

معادل‌های دروغین، پدیده‌ای رایج در زبان هستند. گرچه این پدیده، در زبان‌های مختلف از دیرباز، گسترش یافته و پیشینهٔ دیرینه‌ای دارد، ولی پژوهش‌های گسترده‌ای که به‌روش علمی در پیوند با آن انجام گرفته، از قدمت بالایی برخوردار نیست و پیشینهٔ آن به آغاز قرن بیستم برمی‌گردد (Chamizo Domínguez, 2008, p. 1). کوسلر و دروکینی (Koessler & Derocquigny, 1928) دو پژوهشگر فرانسوی، نخستین افرادی هستند که در دنیا، در پیوند با موضوع معادل‌های دروغین پژوهش علمی و بنیادی انجام دادند که مورد استناد نوشتارهای بعدی در سراسر جهان قرار گرفت. عبارت تحت الفظی دوستان دروغین ابداع آن‌ها بود. کوسلر و دروکینی (همان) به بررسی واژه‌هایی پرداختند که در دو زبان انگلیسی و فرانسه، صورت یکسان داشتند ولی از جنبهٔ معنا و کاربرد تفاوت بسیار و چشم‌گیری داشتند.

پدیدهٔ معادل‌های دروغین، دشواری‌ها و چالش‌های فراوانی در ایجاد ارتباط مؤثر بین دو گویش ایجاد می‌کنند. این چالش‌ها همواره در کانون توجه بررسی‌های پژوهشگران بوده است.

¹ false friends

² total false friends

³ partial false friends

درک نادرست شنونده از سخنان گوینده، کژفهمی و تفسیر نادرست از نیت یک‌دیگر، امری رایج در زبان است. گویشوران زبان‌های گوناگون، بارها با این چالش، در زندگی روزمره، روبه‌رو بوده‌اند. به سبب ماهیت معادل‌های دروغین، این سوءبرداشت‌ها، شکل دشوارتری به خود می‌گیرند و ارتباط مؤثر، چالش‌برانگیزتر می‌گردد. فرانتزن (Frantzen, 1998) به جنبه‌هایی از معادل‌های دروغین اشاره می‌نماید که سبب ایجاد پیچیدگی و سرگشتگی کلیدی در ارتباط می‌گردند. از دیدگاه فرانتزن، معادل‌های دروغین دارای ماهیت درونی و بیرونی هستند که در پیچیدگی آن‌ها نقش بسزایی دارند. به‌ویژه، پیش‌بینی‌ناپذیر بودن پدیده، برخی شیوه‌های نادرست آموزشی و ابهام‌آمیز بودن بافتار پیرامون آن‌ها، به پیچیدگی معادل‌های دروغین دامن می‌زنند (Roca-Varela, 2012 p. 5). تجلی چالش‌های برآمده و برخاسته از پدیده معادل‌های دروغین، در حوزه ترجمه، بسیار بارز و هویدا است. چنین به نظر می‌رسد که بدون کشف و ادراک نکته‌های ظریف و دقیق این پدیده، در این حوزه مهم، با چالش جدی روبه‌رو خواهیم شد. مترجم‌های شفاهی^۱، دو گروه از سرپرستان امور زبان هستند که از پدیده معادل‌های دروغین، تأثیر بیشتری می‌پذیرند. مترجم‌های شفاهی به سبب ماهیت کار و فرصت بسیار اندک تصمیم‌گیری، نسبت به ترجمه نوشتاری، مشکل بیشتری دارند. آن‌ها مجبورند نخستین واژه‌ای را که به ذهنشان می‌آید را به کار گیرند و همین امر سبب می‌شود بارها و بارها با پدیده معادل‌های دروغین و چالش برآمده از آن روبه‌رو شوند (Chatzopoulou, 2017, p. 46). معادل‌های دروغین در حوزه آموزش زبان دوم نیز چالش‌های مهمی ایجاد می‌نماید، چراکه آن‌ها بخشی جدایی‌ناپذیر از نظام واژگانی زبان هستند؛ بنابراین بدون درک و کاربرد درست آن‌ها، دست‌یازیدن به مهارت و توانایی زبانی، کامل و کارآمد نخواهد بود. به کاربرد نادرست این واژه‌ها طبیعتاً منجر به ارتباط نادرست و غیرمؤثر می‌شود. دوران اسکریبانو (Durán Escribano, 2004) نشان داد در آموزش واژگان، هرگاه دو واژه، در زبان مادری و زبان دوم، شکل نوشتاری یکسان، ولی معنای متفاوت داشته باشند یک محرک دیداری گمراه‌کننده به مغز زبان‌آموز می‌رسد که نتیجه آن تفسیر و درک نادرست است.

وجود این معادل‌ها در گویش‌های ترکی بسیار چشم‌گیر و مشکل‌آفرین است. به گونه‌ای که با وجود داشتن یک ریشه مشترک، تفاهم را بین دو گویشور متفاوت زبان ترکی دشوار می‌نماید (Resulov, 1995 p.4). معادل‌های دروغین گاهی موقعیت‌هایی بسیار خنده‌دار، بین گویشوران زنجان و ترکی استانبولی پدید می‌آورند. افرادی که به ترکیه سفر کرده‌اند، گاهی داستان‌هایی

¹ interpreters

شنیدنی از چالش برانگیز بودن این واژه‌ها را بازگو می‌کنند. معادل‌های دروغین سازه‌های جدانشدنی از نظام واژگانی یک زبان هستند؛ بنابراین، بدون درک درست معانی آن‌ها، دستیابی به مهارت در یک زبان دشوار می‌نماید. همچنین، اگر فراگیران زبان دوم معنای دقیق چنین واژه‌هایی را ندانند، ممکن است آن‌ها را به اشتباه به کار بگیرند که این امر طبیعتاً به یک مانع در راه ارتباط موفق تبدیل می‌شود. اهمیت دیگر معادل‌های دروغین در این است که می‌توانند به عنوان معیار تعیین تاریخ شکل‌گیری لهجه‌ها و گویش‌ها به کار گرفته شوند. شناخت و دسته‌بندی معادل‌های دروغین در دو گویش ترکی زنجانی و استانبولی، می‌تواند کمک شایانی به مترجم‌ها و زبان‌آموزان و معلمان نماید. گفتنی است که گویش ترکی استانبولی، مانند ترکی زنجانی بر پایه گویش آغوز استوار است (Rezaei, 2018).

آن‌چنان‌که از گفته‌های مختصر منابع تاریخی برمی‌آید، شهر زنجان همسنگ با شهرهای شناخته شده قدیمی ایران است، به گونه‌ای که برخی از منابع تاریخی، زنجان را پایتخت داریوش سوم (هخامنشی) دانسته‌اند. جمعیت این شهر براساس آخرین سرشماری سال ۱۳۹۵ افزون‌بر ۴۳۰۸۷۱ نفر است که به عنوان نخستین و بزرگ‌ترین نقطه شهری استان یکی از شهرهای میانی کشور در رده‌بندی جمعیتی ۵۰۰-۲۵۰ هزارنفری و مرکز سیاسی واداری استان زنجان به‌شمار می‌آید (Moharrami, 2018). ترکی آذربایجانی جنوبی رایج، از خانواده زبان‌های ترکی است که از نظر منشأ، جزء شاخه اوغوزاست. از جنبه تاریخی، با زبان‌های منشعب از شاخه ترکی زبان‌های ترکی آلتاییک پیوستگی دارد. آذربایجانی جنوبی شامل لهجه‌های همه سرزمین‌های ترک‌زبان ایران است و گویش زنجانی جزء شاخه جنوب شرقی ترکی آذربایجان جنوبی به شمار می‌آید (Heyat, 2002, p. 313).

ترکی استانبولی، دنباله ترکی عثمانی است و به دوره جدید آن گفته می‌شود که براساس لهجه استانبولی پدید آمده‌است. زبان استانبولی هم‌اکنون، زبان رسمی ترکیه و زبان ادبی ترکان بالکان، قبرس، سوریه و قسمت جنوبی کریمه است. از جنبه گویش و لهجه‌های محاوره‌ای تفاوت‌های اندکی بین بخش‌های مختلف به چشم می‌خورد. نگارندگان در این پژوهش گویش ترکی استانبولی را مورد بررسی قرار داده‌اند. گویش ترکی استانبولی، مانند ترکی زنجانی برپایه گویش آغوز استوار است (Heyat, 2002).

در پیوند با معادل‌های دروغین، در گویش‌های مختلف ترکی در دهه اخیر پژوهش‌های گوناگونی انجام گرفته‌است. برای نمونه ارسوی (Ersoy, 2007)، بوکه (Büke, 2014) گیرشجک اوغلو (Kirişcioğlu, 2006)، اکا (Akca, 2017) و توکت (Tokat, 2017)

به ترتیب به بررسی معادل‌های دروغین مابین گویش استانبولی و گویش‌های چواش، گاکوزی، ترکمن، کوموک و گویش رایج در کشور آذربایجان پرداخته‌اند؛ ولی در پیوند با گویش زنجان، هیچ پژوهشی انجام نگرفته است. در این راستا، پژوهش حاضر بر آن است به سه پرسش پاسخ دهد: نخست اینکه، انواع معادل‌های دروغین در گویش‌های ترکی استانبولی و زنجان کدام‌اند؟ دوم آنکه، آیا تفاوت معناداری بین مقوله‌های دستوری از جنبه معادل‌های دروغین در دو گویش ترکی استانبولی و زنجان وجود دارد؟ سوم اینکه، تبیین شباهت‌ها و تفاوت‌های مقوله‌های دستوری از جنبه تعداد معادل‌های دروغین چگونه است؟ در پایان، فرضیه این پژوهش آن است که تفاوت معناداری بین فراوانی انواع مقوله‌های نحوی (اسم، فعل، صفت و قید) از جنبه معادل‌های دروغین، وجود ندارد.

پس از بیان مقدمه، در بخش دوم به پیشینه پژوهش، در زبان‌های گوناگون در پیوند با معادل‌های دروغین می‌پردازیم. سپس، در بخش سوم روش پژوهش ارائه می‌شود. در بخش چهارم، معادل‌های دروغین، از جنبه معناداربودن تفاوت‌های مقوله‌های دستوری و فراوانی آن‌ها، مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار می‌گیرند. در بخش پنجم به ارائه یافته‌های پژوهش خواهیم پرداخت.

۲. پیشینه پژوهش

ارسوی (Ersoy, 2007) پژوهشی بر روی ترکی گویش چواش انجام داده است. گویش‌های چواش و یاقوت از جنبه منشأ نسبت به گویش‌های دیگر ترکی، بسیار دورتر هستند. وی در پژوهش خود، فعل‌ها و اسم‌هایی را که معادل‌های دروغین به شمار می‌روند، مورد بررسی قرار داده و نتیجه گرفته است که آشنابودن با این پدیده، مانع چشم‌گیری در فرایند تدریس زبان و آشنایی فرهنگ‌ها با یک‌دیگر، ایجاد می‌نماید.

گیرشچک اوغلو (Kirişcioğlu, 2006) در پژوهشی با نام «برخی از مشکلات ترجمه بین گویش استانبولی و ترکمن»، پس از درخواست از چند نفر از دانشجویان، برای ترجمه متن‌هایی به ترکی استانبولی، چالش‌های ایجادشده را بررسی می‌نماید. وی از بین شاخص‌هایی که بررسی می‌کند، بیشترین چالش را در قسمت معادل‌های دروغین مشاهده نموده است.

چامیزو دومینگوئز (Chamizo Domínguez, 2008) در کتاب جامعی با نام معناشناسی و کاربردشناسی معادل‌های دروغین^۱، خلاصه‌ای از پژوهش‌های انجام گرفته در مورد پدیده

^۱ semantics and pragmatics of false friends

معادل‌های دروغین در پهنه گسترده‌ای از زبان‌های سراسر جهان، ارائه می‌دهد. در این کتاب به پژوهش‌های انجام گرفته در زبان‌های مختلف اشاره می‌شود. البته تمرکز عمده آن بر روی نمونه‌هایی است که عمدتاً از انگلیسی، اسپانیایی و فرانسوی برگرفته شده است، باین وجود، آلمانی و کاتالان را نیز در اثر او می‌توان یافت. افزون‌براین، نمونه‌هایی از زبان‌های دیگر مانند لهستانی، هلندی، لاتین، یونانی (کلاسیک و مدرن)، ایتالیایی، نروژی و عربی را در بر می‌گیرد. وی پس از بررسی این زبان‌ها، به این نتیجه می‌رسد که معادل‌های دروغین به وجود آورنده سوء فهم، در زبان‌های مختلف است. وی برای نخستین بار برای بررسی و شناخت بهتر معادل‌های دروغین، آن‌ها را به دو گروه معادل‌های دروغین معنایی کامل و معادل‌های دروغین معنایی ناقص، گروه‌بندی می‌نماید؛ که در مورد این دو دسته‌بندی در مقدمه سخن گفته شد.

روکا وارا (Roca-Varela, 2012) در رساله دکترای خود معادل‌های دروغین را براساس داده‌های زبان‌های انگلیسی و اسپانیایی مورد بررسی قرار داد. وی به چالش‌هایی می‌پردازد که زبان‌آموزان اسپانیایی، در رویارویی با معادل‌های دروغین دارند. همچنین چگونگی پذیرش و برخورد زبان‌آموزان با این چالش‌ها و راهبرد آن‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهد. یافته‌های بررسی وی نشان می‌دهد که زبان‌آموزان اسپانیایی با برخی از معادل‌های دروغین انگلیسی، بسیار مشکل دارند. این امر، مانع و چالش مهمی در عملکرد آن‌ها در درک زبان انگلیسی است. این پژوهش نشان داد برخی از واژه‌ها در مقایسه با دیگر واژه‌ها، چالش برانگیز تر هستند. روی هم رفته، موارد درک درست، از این معادل‌ها، نسبت به موارد اشتباه و سوء برداشت، بیشتر و چشم گیر تر بود.

بوکه (Büke, 2014) برای مقایسه معادل‌های دروغین مابین زبان ترکی استانبولی و زبان گاووزی، دو مقوله فعل و اسم را مورد بررسی و مقایسه قرار می‌دهد. وی از هر گروه جداگانه نمونه‌های جالبی را ارائه می‌دهد. او به این نتیجه می‌رسد گرچه دو گویش، بخشی از ترکی جنوب غربی هستند، ولی معانی معادل‌های دروغین، به دلایل گوناگونی در روند تاریخی تغییر کرده است. وی دلیل این امر را جغرافیایی، فرهنگی و سیاسی می‌پندارد.

اکا (Akca, 2017) به مقایسه دو گویش ترکی ترکیه و کوموک می‌پردازد. وی اشاره می‌کند که پس از استقلال جمهوری‌های ترک، پژوهش در مورد گویش‌های ترکی افزایش یافته است. از دید وی ترجمه متن در میان این مطالعات جایگاه مهمی دارد. باین حال، در ترجمه متن بین گویش‌های ترکی نیز برخی از مشکلات به واسطه پدیده معادل‌های دروغین، به وجود آمده است؛ و در پایان بیان می‌کند که از مجموع دوست و نود و شش معادل دروغین، صد و نود و هفت مورد معادل دروغین کامل، هفتاد و هفت مورد ناقص و بیست و دو مورد تصادفی، است؛ و بر این

باور است که این واژه‌ها در زبان کوموک متداول و چالش برانگیز بوده و مانعی در ارتباط مؤثر بین دو گویش هستند.

توکات (Tokat, 2017) دو زبان ترکی استانبولی و ترکی کشور آذربایجان را از جنبه معادل‌های دروغین مورد بررسی قرار می‌دهد. وی نگاهی تاریخی به شکل‌گیری دو زبان که از یک ریشه مشترک هستند، دارد. وی، نمونه‌هایی از معادل دروغین در دو زبان را ارائه می‌دهد. وجه تمایز نوشتار این پژوهش، نسبت به دیگر بررسی‌ها این است که معادل‌ها را در جمله‌های کاربردی ارائه می‌دهد و در پایان بیان می‌کند که این واژگان در دو زبان، به سبب مسائل جغرافیایی و سیاسی معنای متفاوتی به خود گرفته‌اند که دانستن آن‌ها در ترجمه و فهم متون بسیار اساسی است. وی همچنین نقش این واژگان را در تعیین تاریخچه گویش‌ها مؤثر ارزیابی می‌نماید. چاتزوپولو (Chatzopoulou, 2017) در رساله دکتری خود به بررسی دو گویش زبان یونانی مدرن^۱ در کشور یونان و گویش یونانی در کشور قبرس^۲، می‌پردازد. هدف وی تشخیص و بررسی معادل‌های دروغین در این دو گونه زبانی است. وی تاریخ و ماهیت معادل‌های دروغین را با تمرکز بر روی این دو گویش مختلف زبان یونانی، بررسی می‌نماید. درواقع، کار وی، تلفیقی از نظریه و عمل انگاشته می‌شود. وی در بخش نظری پژوهش خود، معیارهای تشخیص معادل‌های دروغین در زبان‌هایی اروپایی را مورد بررسی قرار می‌دهد. در بخش کاربردی، وی صد و نود و چهار واژه را به عنوان معادل دروغین تشخیص می‌دهد. از این تعداد، صد مورد به مقوله اسم، چهل و هشت مورد فعل، چهار مورد قید، سه مورد وجه وصفی و دو مورد حرف عطف است. وی دلیل بالابودن تعداد اسم نسبت به مقوله‌های دیگر را معنادار نمی‌داند. بلکه دلیل آن را در بسیاربودن مقوله اسم در حالت کلی، می‌داند. وی بیان می‌کند فعل‌ها، باوجود تعداد کم، از نظر معنایی از تنوع چشمگیرتری نسبت به اسم‌ها برخوردارند.

۳. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع ترکیبی (کمی و کیفی) است. بخش کیفی مشتمل بر شناسایی معادل‌های دروغین و گونه‌های آن از جنبه مقوله‌های دستوری، در دو گویش ترکی زنجانی و ترکی استانبولی است. بخش کمی شامل سنجش فراوانی و نیز معناداری تفاوت فراوانی آن‌ها از جنبه مقوله‌های دستوری است. متغیر مستقل در این پژوهش، معادل‌های دروغین در دو گویش زنجانی و استانبولی است. به سبب نبود رابطه علی و معلولی در این پژوهش، متغیر وابسته، قابل بررسی نیست.

^۱ Standard Modern Greek

^۲ Cypriot Standard Greek

برای گردآوری داده‌ها از شم زبانی نگارنده اول به عنوان گویشور بومی زبان ترکی زنجانی و منبع‌های مکتوب بهره گرفته شده است. همه معادل‌های دروغین که در منبع‌های نوشتاری وجود داشتند استخراج گردید. پس از شناسایی همه معادل‌های دروغین در منابع، آن‌ها را در چهار مقوله دستوری (اسم، فعل، صفت و قید) در جدول‌های جداگانه، به ترتیب حروف الفبا دسته‌بندی کردیم. سپس، برای تجزیه و تحلیل آماری، پراکندگی فراوانی هر یک از مقوله‌های دستوری را به صورت جدول و نمودار نشان دادیم. در این پژوهش، همه معادل‌های دروغین موجود در دو گویش ترکی زنجانی و ترکی استانبولی، جامعه آماری را تشکیل می‌دهند. نمونه پژوهش به روش نمونه‌گیری هدفمند با مراجعه به منبع‌هایی، گردآوری شده است که مشتمل اند بر ۱. فهرست‌های معادل‌های دروغین ارائه شده در پژوهش‌های پیشین (در مورد دیگر گویش‌های زبان ترکی)؛ ۲. ضرب‌المثل‌های ترکی در گویش زنجانی؛ ۳. لغت‌نامه جامع اتیمولوژیک ترکی-فارسی دیل دنیز؛ ۴. فرهنگ استانبولی-انگلیسی تورنگ^۱؛ ۵. فرهنگ ریشه‌شناسی واژه‌های ترکی در ترکی ترکیه^۲؛ ۶. فرهنگ لغت نیشانیان: ریشه‌شناسی ترکی معاصر؛ ۷. فرهنگ لغت انگلیسی-ترکی وبستر^۳.

پس از تعیین پراکندگی فراوانی هر یک از مقوله‌های دستوری به صورت جدول و نمودار، از آمار استنباطی، به بررسی معنادار بودن تفاوت آن‌ها از جنبه مقوله دستوری در دو گویش ترکی زنجانی و استانبولی پرداخته شده است. آزمون واریانس یک طرفه بیانگر تفاوت معنادار بین این مقوله‌های دستوری بود. در بخش پایانی، به تبیین معناداری این تفاوت‌ها پرداخته و بررسی شده است که معادل‌های دروغین در این دو گویش، از کدام الگوی کلی (کامل و یا ناقص) پیروی می‌کنند.

۴. تجزیه و تحلیل داده‌ها

۴-۱. انواع معادل‌های دروغین از دیدگاه مقوله‌های دستوری

معادل‌های دروغین در بیشتر مقوله‌های دستوری، قابل مشاهده هستند. ما در این پژوهش، به چهار مقوله اسم، فعل، صفت و قید پرداختیم. در این بخش، این مقوله‌های دستوری، در چهار جدول جداگانه، براساس میزان فراوانی، ارائه می‌گردد. این واژه‌ها بر مبنای حروف الفبای لاتین، شامل معادل‌های دروغین کامل و ناقص، تنظیم شده‌اند. بخش عمده معادل‌ها از نوع کامل هستند. معادل‌های دروغین ناقص با علامت (●) در سمت راست، نمایانده شده‌اند.

¹ <https://tureng.com/en/turkish-english>

² Türkiye türkçesindeki türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü

³ Webster's Turkish – English Thesaurus Dictionary

۴-۱-۱. مقوله اسم

جدول ۱: مقوله اسم

Karı	/gæri/	زن (شوهردار)	پیرزن
Kasa	/cAsA/	گاوصندوق	کاسه، ظرف
Katik	/gatix/	ماده افزودنی	ماست
Kel	/cæl/	مرد طاس	گاومیش نر
Kelek	/cælæk/	خرزۀ نارس	حیله
Kend	/cænd/	خود	ده
Kılık	/gələx/	لباس	طبیعت، رفتار
Kişi	/ciʃi/	واحد شمارش انسان	مرد، مذکر
Kepek	/cæpæc/	سبوس	کپک
Kere	/cæræ/	زمان، دفعه	کره
Kesafet	/cæsafæt/	تراکم، چگالی	کثافت
Koca	/godʒa/	شوهر	پیرمرد یا پیرزن
Kolye	/cylljæ/	گردنبند	کلیه
Köle	/cylæ/	اسیر	کوئوله
Konak	/gonax/	خانه بزرگ، ویلا	مهمان
koltuk	/goltox/	صندلی	زیر بغل
Kot	/cot/	پارچه جین	کت
Külçe	/cylytʃæ/	شمش	کلوچه
Küçük	/cytʃyc/	بچه انسان	توله سگ
Kul	/cyl/	برج	خاکستر
pişik	/pɪʃic/	سوزش، بثورات	گره
PuL	/pul/	تمبر	پول
Misafir	/mysafur/	مهمان	مسافر
Mükafat	/mycafæt/	پاداش، جایزه	جزا، عقوبت
Nene	/nænæ/	مادر بزرگ	مادر
Ötüşmek	/utuʃmac/	جیک جیک پرندگان	مسابقه
Oy	/oj/	رای	هی (برای خطاب)
Pepe	/pæpæ/	لکنت زبان	نان و غذای بچه

Rüzgar	/ruzɯgar/	باد	فلک، روزگار
Saçma	/saʈʃma/	کار احمقانه	ساچمه
Sak	/sak/	ساقه	کیف، چمدان
Sanatçı•	/sænætʃi/	هنرمند	صنعت‌گر
Sancag	/sandʒax/	پرچم، جنگ	سنباق‌قفل
Sandal	/sændæl/	کشتی	صندلی
Sefer•	/sæfær/	جنگ	گردش
Sırık	/sərəx/	چوب نسبتاً بلند	دوخت بافاصله معین در لحاف
Söz•	/søz/	قول، قرار	حرف؛ صحبت
Subay	/subaj/	درجه از ستوان تا ژنرال کامل	مرد یا زن مجرد
Sulug	/sulux/	ظرف آب پرنده	حباب آب
Sümük	/Symyc/	آب دماغ و ترشحات مخاط	استخوان
Şekilli	/ʃæcuɫɫu/	دارای شکل	خوش‌قیافه
Şan	/ʃan/	شهرت؛ خودنمایی	موم عسل
topuz	/toppuz/	گیره	مچ پا
Tay	/taij/	توله اسب تا سه سال	معادل
Teklif	/tæclɪf/	پیشنهاد	وظیفه
Yargı	/jargɪ/	درک، مقایسه، ارزیابی، قضاوت	احسان، نعمت
Yay•	/jaj/	کمان	تابستان
Yélpik	/jelpɪc/	آسم، بیماری	بادبزنی
yemlik	/jemɫɪc/	آخور، رشوه	شنگ، نوعی گیاه
Zat	/zat/	شخص	نهاد، چیز
Ziyarat•	/zuɯjaræt/	ملاقات به معنای عام	زیارت مکان‌ها و اشخاص دینی

۴-۱-۲. مقوله فعل

جدول ۲: مقوله فعل

معنی ترکی استانبولی	معنی ترکی استانبولی	بازنمایی آوایی در ترکی زنجانی	واژه
جستجو کردن	انتقال دادن	/axtarmax/	Aktarmak
آتش گرفتن، شروع به سوختن نمودن	عادت کردن	/alıfmax/	Alışmak
پیاده شدن	اشاره کردن	/ænmax/	Anmak
کسر شأن دانستن	جستجو کردن	/æɾınmax/	Aranmak
از جایی پریدن	دزدیدن	/aʃıurmax/	Aşırmak
گشودن، یاز کردن	بالارفتن از جایی	/aʃımax/	Aşmag
هل دادن به پیش راندن	چاپ کردن	/basınax/	Basmak
پنهان کردن	سرکوب کردن	/bastırmac/	Bastırmak
دیدزدن	پایان دادن	/bojlanımax/	Boylamak
نواختن موسیقی	دزدیدن	/tʃaɫınax/	Çalmak•
رسیدن	ضربه زدن، حمله کردن	/tʃatınax/	Çatmak
واژگون شدن	ترجمه کردن	/tʃojrınax/	Çevirmek•
خط انداختن، خراشیدن	طراحی کردن، نقاشی کردن	/tʃızınax/	Çizmek
در پارچه پیچیدن	فروود آمدن روی چیزی	/tʃulanınax/	Çullanmak
عادت کردن	ملاقات کردن	/dadanınax/	dadanmak
به هم زدن	پخش کردن	/dağıtınax/	Dağıtmak
صحبت کردن	راهنمایی کردن، مشورت کردن	/danıfınax/	Danışmag
وادر به صحبت کردن	آرام کردن، ساکت کردن	/dındırınax/	Dindirmek
برخورد کردن، عصبانی کردن	پایان دادن، متوقف کردن	/dınınax/	Dinmek
به هم پیچیدن، درهم فرو رفتن	قدم زدن	/doɫaʃınax/	Dolaşmak
فهمیدن	فکر کردن	/dyfunınax/	Dusunmek
پیاده شدن	فرو ریختن	/dyfınax/	Düşmek•
منتظر بودن	آماده کردن	/dyzınax/	düzmek

Duymak	/dojmaχ/	شنیدن	سیر شدن
Eğlendirmek	/ejləndırmaχ/	سرگرم کردن	خم کردن، تابع کردن
Eğlenmek	/ejlənmaχ/	مسخره کردن	خم شدن
Elleşmek	/æ æ fmaχ/	دست دادن / لمس کردن	دعوا کردن
Ezilmek•	/æzu fmaχ/	خرد شدن	ناز کردن، ادا در آوردن
Gücenmek	/gudʒænmaχ/	رنجیدن	زور زدن، تلاش کردن
Gütmek	/gudmaχ/	چوپانی کردن	جاسوسی کردن
Gözetlemek	/guzætəmaχ/	جاسوسی کردن	چشم‌به‌راه بودن
itmek	/ıtmaχ/	فشار دادن	گم شدن، ناپدید شدن
Kırmak	/guırmaχ/	شکستن، رنجاندن	پاره کردن نخ یا طناب
Kandırmak	/gandırmaχ/	فریب دادن	مجاب کردن
Kanmak	/ganmaχ/	فریب خوردن	قانع شدن
Karışmak•	/garu fmaχ/	دخاله کردن	همراه شدن
Kayırmak	/gejrmaχ/	لطف کردن	ساختن
kıymak	/guıjmaχ/	کشتن	رواداشتن
Kaytarmak	/guıjtærmaχ/	پرسه زدن	بالا آوردن، پس دادن
Kışkırtmak	/gu fguırtmaχ/	تحریک کردن	صدای کسی را در آوردن
Kızmak•	/guızmaχ/	عصبانی شدن	گرم شدن
Korumak	/gurwmaχ/	محافظت کردن	خشک شدن
Koşulmak	/gu fulmaχ/	دویدن	همراه شدن
Ötmek	/ætmaχ/	آواز خواندن	پر کردن
Paylamak	/pajlamɔχ/	سرزنش کردن	تقسیم کردن، پخش کردن
Saçmak	/sa fmaχ/	پراکنده کردن	گزیدن
Sallamak•	/sa lanmaχ/	تکان دادن	آویزان کردن
Saldırmak	/sa ldurnmaχ/	حمله کردن، هجوم بردن	از کسی غنیمت گرفتن
Saplamak	/sap lamaχ/	چاقو زدن	نخ کردن
Sığınmak	/su ɣuınmaχ/	پناه گرفتن	خودداری یا تحمل کردن
Sormak	/syрмаχ/	سؤال کردن	مکیدن
Tapmak	/tapmaχ/	ستایش کردن	پیدا کردن
Tartmak	/tapmaχ/	وزن کردن	آرد کردن

tıklamak	/tɪxlqamɑχ/	آهسته ضربه زدن	چپاندن، پر کردن
Toplamak	/dartmɑχ/	جمع آوری کردن	شمارت کردن
Tutuşturmak	/tutuʃturmɑχ/	مشعل روشن کردن	مقایسه کردن
Ulaşmak	/ulaʃmɑχ/	دریافت کردن	زوزه کشیدن
Ummak	/ummaχ/	امیدوار بودن	دهن آب افتادن
üzmek	/yzmɑχ/	دل شکستن	پاره کردن
Yakmak	/jaxmɑχ/	سوزاندن، از بین بردن	مالیدن
Yapmak	/jpmɑχ/	انجام دادن کار	نان پختن
Yaymak	/jajmɑχ/	رواج دادن	چریدن
Yoklamak	/joχlamɑχ/	آزمایش کردن، جستجو کردن	ناپدید کردن
Yürümeκ	/jyrymɑχ/	راه رفتن	حمله کردن

۴-۱-۳. مقوله صفت

جدول ۳: مقوله صفت

واژه	بازنمایی آوایی در ترکی زنجانی	معنی ترکی استانبولی	معنی ترکی استانبولی
Adlı	/adlı/	اسم گذاری شده	مشهور، معروف
Aralı	/aralı/	متناوب	جدا
Argın	/argin/	خسته	حیران
Arsız	/ærsız/	پررو	بی شوهر
Aydın	/ajduın/	فرهیخته، تحصیل کرده	واضح، آشکار
Başlı	/baʃlı/	دارای سر	باهوش، عاقل
Bekâr	/bekar/	مجرد	بیکار
Biat	/bajat/	وفادار	کهنه، مانده
Bitkin	/bıtkın/	خسته	تمام شده، پایان یافته
Boylu	/bojlui/	مرتفع، قد بلند	حامله
Dinç	/dıɲdʒ/	قوی	آرام
Hasta	/xæstæ/	مریض	خسته

Kolay	/golaj/	آسان	بی‌فایده
Kopuk•	/gopox/	ور شکسته	پاره، شکسته
Körpe	/korpæ/	نو	نوزاد تازه متولد شده
Mahçup	/mæhdʒop/	شرمنده	نجیب، پوشیده
Mükemmel	/mykæmwɪl/	عالی	تقویتی
özlü	/yɜlɯ/	خلاصه، فشرده	پررو
Pis	/pɪs/	چرک	بد
Sakin	/sakɪn/	آرام	مقیم
Sözlü	/syɜlɯ/	شفاهی	پر از حرف
Saygılı	/sajɣɯlɪ/	محترم	شمرده شده
Şekilli	/secɯlɪ/	دارای شکل	خوش قیافه
Sonsuz	/sonsoz/	بی‌پایان	نابارور
Yiğit	/ɯjɯt/	شجاع	جوان
yolsuz	/jɒlsoz/	فاسد	بدون راه

۴-۱-۴. مقوله قید

جدول ۴: مقوله قید

واژه	بازنمایی آوایی در ترکی زنجانی	معنی ترکی استانبولی	معنی ترکی استانبولی
Bence	/mændʒæ/	به نظر من	به اندازه من
Hemen	/hmæn/	اکنون	همان، به زور
İşte	/ɪʃtæ/	این جا	سرکار
Sadece	/sadædʒæ/	فقط	به آسانی
zaten	/zatæn/	به هر حال، در واقع	طبیعتاً

۴-۲. تجزیه و تحلیل آماری

در این پژوهش، دویست واژه معادل دروغین شناسایی شد. از این تعداد، صد و هشتاد و سه مورد معادل دروغین کامل و هفده مورد معادل دروغین ناقص است. در جدول ۵-۵ این معادل‌ها، با اعداد و ارقام، با نام چهار مقوله اسم، فعل، صفت و قید دسته‌بندی شده‌اند.

۴-۲-۱. فراوانی معادل‌های دروغین از جنبه کامل یا ناقص بودن

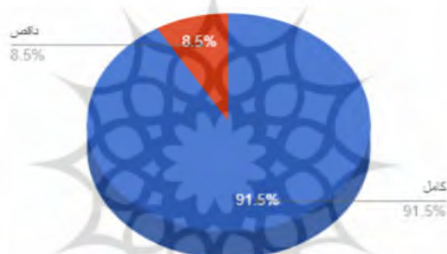
همان‌گونه که در مقدمه بیان شد، معادل‌های دروغین به‌طور کلی، به دو دسته کامل و ناقص

گروه‌بندی می‌شوند. همان‌گونه که در جدول (۵) و شکل (۱) دیده می‌شود، بیشترِ معادل‌های دروغین، از گونه کامل هستند. صدو هشتاد و سه واژه، از کل دویست واژه را معادل‌های دروغین کامل تشکیل می‌دهند. هفده مورد از کل واژها، مربوط به معادل‌های دروغینِ ناقص، است.

جدول ۵: توزیع معادل‌های دروغین براساس گونه‌های (کامل یا ناقص) و مقوله‌های

دستوری

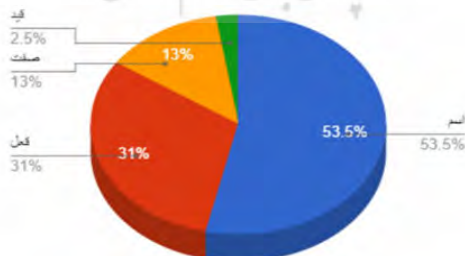
اسم	فعل	صفت	قید	جمع	
۹۸	۵۵	۲۵	۵	۱۸۳	معادل‌های دروغین کامل
۹	۷	۱	۰	۱۷	معادل‌های دروغین ناقص
۱۰۷	۶۲	۲۶	۵	۲۰۰	جمع

شکل ۱: پراکندگی معادل‌های دروغین از جنبه کامل و ناقص بودن

۴-۲-۲. فراوانی معادل‌های دروغین از جنبه مقوله‌های دستوری

در قسمت‌های پیشین این بخش، تعداد معادل‌های دروغین، بر مبنای مقوله‌های دستوری در قالب جدول‌های جداگانه ارائه گردید. در شکل (۲) این فراوانی به شکل درصد نشان داده شده‌است:

شکل ۲: پراکندگی معادل‌های دروغین از جنبه مقوله‌های دستوری

همان‌گونه که شکل بالا، مشاهده می‌شود، از جنبه تعداد مقوله‌های دستوری، به ترتیب اسم، صد

و هفت مورد (۵/۵۳ درصد؛ فعل، شصت و دو مورد (۳۱ درصد)؛ صفت، بیست و شش مورد (۱۳ درصد) و قید پنج مورد (۵/۲ درصد هستند. براساس آزمون تحلیل واریانس یک طرفه و با توجه به سطح معناداری آزمون مورد اشاره که زیر ۰/۰۱ است به احتمال ۹۹ درصد تفاوت معناداری بین مقوله‌های دستوری وجود دارد (جدول ۶).

جدول ۶: آزمون تحلیل واریانس یک طرفه

مقوله‌های دستوری	Sum of Squares	Df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	115.650	28	4.130	65.981	.000
Within Groups	10.705	171	.063		
Total	126.355	199			

۴-۳. تبیین فراوانی انواع مقوله‌های دستوری از جنبه معادل‌های دروغین

در بخش پیشین مشاهده شد که بین مقوله‌های دستوری تفاوت معناداری وجود دارد. در این بخش به تبیین و تفسیر این تفاوت‌ها می‌پردازیم. بیش از نیمی از معادل‌های دروغین (۵/۵۳ درصد) مربوط به مقوله اسم است؛ و در مرحله‌های بعدی به ترتیب فعل، صفت و قید قرار دارند. این به آن سبب است که در زبان ترکی، به طور کلی تعداد مقوله اسم بیشترین فراوانی را دارند؛ دلیل این مسئله، بازتاب پراکندگی این مقوله‌ها، در زبان ترکی است؛ در حالت کلی و بدون در نظر گرفتن معادل‌های دروغین، فراوانی مقوله‌های دستوری در زبان ترکی به ترتیب اسم، فعل، صفت و قید هستند. در پژوهشی که در سال ۲۰۰۶، روی چهارده هزار و پانصد و سی و یک واژه ترکی ریشه، انجام گرفت، از جنبه پراکندگی مقوله‌های دستوری، یافته‌های زیر به دست آمد:

همه واژه‌ها: ۱۴۵۳۱

تعداد اسم: ۱۱۷۵۵، یعنی ۸۱/۷ درصد

تعداد فعل: ۲۰۶۸، یعنی ۱۴/۴ درصد

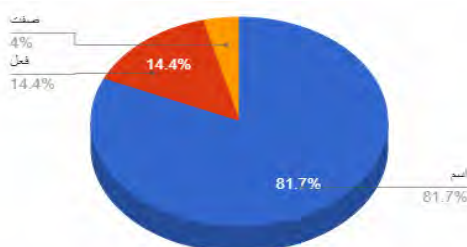
تعداد صفت: ۵۷۰، یعنی ۴ درصد^۱

در شکل (۳) این فراوانی به شکل نمودار و درصد نشان داده شده است:

^۱ <http://zembereknlp.blogspot.com/2006/11/kelime-istatistikleri.html>

داده‌ها از وب‌گاه بالا گرفته شده‌اند.

شکل ۳: پراکندگی فراوانی مقوله‌های دستوری در زبان ترکی

با توجه به شکل (۳)، این توازن و فراوانی مقوله‌های دستوری، در یافته‌های پژوهش حاضر نیز مشاهده می‌گردد. در پژوهشی دیگر نشان داده شد ۸۰/۷۷ درصد از واژه‌های پرتکرار در زبان ترکی استانبولی مربوط به مقوله اسم هستند (Güngör, 2003 p. 2). در زبان ترکی، بیشتر فعل‌ها و صفت‌ها، طی فرایند اسم‌شدگی به اسم تبدیل می‌شوند که این خود به فزونی یافتن اسم، می‌انجامد.

جدول^۱ (۷)، نتیجه یافته‌های پیشین در مورد معادل‌های دروغین و چگونگی پراکندگی آن‌ها در گونه‌های مختلف ترکی را نشان می‌دهد که با نتیجه پژوهش حاضر نیز همخوانی دارد.

جدول ۷: پراکندگی معادل‌های دروغین براساس فراوانی مقوله‌های دستوری در

پژوهش‌های پیشین ترکی

جمع	فعل	اسم	
۲۷۵	۱۱۵	۱۶۰	کارای
۲۰۶	۴۵	۱۶۱	قیرقیز
۱۸۵	۳۷	۱۴۸	ازبک
۸۰	۷	۷۳	گاگانوز
۷۶	۱۸	۵۸	چواش

۵. نتیجه‌گیری

در این پژوهش، تاندازه ممکن کوشیده شد همه معادل‌های دروغین، از منبع‌های گوناگون نوشتاری و اینترنتی استخراج شود. نتیجه کار، در این مرحله، شناسایی دویست مورد معادل دروغین بود. بیشتر این واژه‌ها، از نوع کامل بودند. صد و هشتاد و سه واژه، معادل‌های دروغین

^۱ جدول، از مقاله اوزلم (Özlem, 2013) استخراج شده است.

کامل، هفده مورد معادل دروغین ناقص، بود. سپس آن‌ها را در چهار مقوله دستوری اسم، فعل، صفت و قید در جدول‌های جداگانه، براساس حروف الفبا و به ترتیب فراوانی ارائه دادیم. بیشترین تعداد معادل‌های دروغین از جنبه فراوانی، مربوط به مقوله اسم بود. در این پژوهش، صدو هفت معادل دروغین در مقوله اسم، شناسایی شد. رتبه دوم مقوله فعل (شصت و دو فعل)، سومین فراوانی، مربوط به مقوله صفت، با بیست و شش واژه، کمترین فراوانی، مربوط به مقوله قید، با پنج مورد بود. آمار استنباطی، معنادار بودن تفاوت بین مقوله‌های دستوری از جنبه معادل‌های دروغین را نشان داد. در پایان، به این نتیجه رسیدیم که تفاوت معناداری بین فراوانی انواع مقوله‌های دستوری (اسم، فعل، صفت و قید) از جنبه معادل‌های دروغین، وجود دارد. بیشترین فراوانی مربوط به مقوله اسم بود این به آن سبب بود که در زبان ترکی، روی هم رفته، تعداد واژگان مقوله اسم بیشترین فراوانی را دارند؛ یعنی این مسئله، بازتاب پراکندگی این مقوله‌ها، در زبان ترکی است؛ به طور کلی و بدون در نظر گرفتن معادل‌های دروغین، فراوانی مقوله‌های دستوری در زبان ترکی به ترتیب اسم، فعل، صفت و قید است. با در نظر گرفتن این مسئله فراوانی معادل‌های دروغین در مقوله اسم نیز چشم گیرتر می‌گردد.

به باور نگارندگان، فهرست واژگانی از معادل‌های دروغین که در این پژوهش ارائه گردیده، می‌تواند در آموزش زبان و ترجمه برای زبان‌آموزان ترکی استانبولی که به گونه ترکی زنجانی آشنا هستند، منبعی مفید و کارگشا باشد. همان گونه که پیش تر اشاره شد معادل‌های دروغین در حوزه آموزش زبان دوم چالش‌های مهمی را ایجاد می‌نماید. چراکه آن‌ها بخشی جدایی ناپذیری از نظام واژگانی زبان هستند؛ بنابراین بدون درک و کاربرد درست آن‌ها، دست یافتن به مهارت و توانایی زبانی کامل و کارآمد نخواهد بود. به کاربرد اشتباه و نادرست این واژگان طبیعتاً منجر به ارتباط نادرست و نامؤثر می‌شود. در حوزه ترجمه نیز تجلی چالش‌های برآمده و برخاسته از پدیده معادل‌های دروغین، در حوزه ترجمه، بسیار بارز و هویدا است. بدون کشف و ادراک نکته‌های لطیف و دقیق این پدیده، در این حوزه مهم، با چالش جدی روبه‌رو خواهیم شد؛ بنابراین داشتن فهرستی آماده از این واژگان، سبب صرفه‌جویی در انرژی، زمان و نیز آسان‌شدن امر فراگیری است؛ و افزون بر آن، یافته این پژوهش می‌تواند آموزگاران زبان ترکی را در آموزش واژگان و نیز طراحی درس کمک نماید.

فهرست منابع

رضایی، مهدی (۱۳۹۸). «ارتباط زبان‌های ترکی و مغولی و خطا در تشخیص واژه‌های دخیل ترکی و مغولی در زبان فارسی». *زبان پژوهی*. دوره ۱۱. شماره ۳۰. صص ۷-۲۰.

<https://doi.org/10.22051/jlr.2018.15295.1333>

شاه‌محمدی، فاطمه و ذبیح‌الله شاه‌محمدی (۱۳۸۳). *ضرب‌المثل‌های ترکی در گویش زنجان*. زنجان: نیکان کتاب.

Retrieved from < <https://www.gisoom.com/book/1367176/> >

محرمی، سعید (۱۳۹۷). بازآفرینی بافت تاریخی با رویکرد گردشگری شهری (مطالعه موردی: بافت تاریخی شهر زنجان) پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه زنجان.

هادی، اسماعیل (۱۳۸۶). *لغتنامه جامع اتیمولوژیک ترکی-فارسی دیل دنیز*. تبریز: نشر اختر.

Retrieved from < <https://www.gisoom.com/book/1674397/> >

هیئت، جواد (۱۳۸۰). *سیری در تاریخ زبان و لهجه‌های ترکی*. چ ۳. تهران: نشر پیکان.

Retrieved from < <https://www.gisoom.com/book/1205060/> >

References

Akca, H. (2017). False friends in Kumyk Turkish and Turkey Turkish, *Türkbilig*, 33, 91-132.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkbilig/issue/52829/697834> [In Turkish]

Büke, H. (2014). False friends between Gagauz Turkish and Turkey Turkish. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10, 215-229.

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/makusobed/issue/19442/206824> [In Turkish]

Chamizo Domínguez, P.J. (2008). *Semantics and pragmatics of false friends*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203941775>

Chatzopoulou, C. (2017) *A comparative study of the phenomenon of false friends in SMG and CSG* [Unpublished doctoral dissertation]. Universidad de Málaga. https://lareferencia.info/vufind/Record/ES_511fe0b6ede6de5a7b4c3982d92b350c/Description

Crystal, D. (2008). *A dictionary of linguistics and phonetics* (6th ed.). Basil Blackwell. <https://www.amazon.com/Dictionary-Linguistics-Phonetics-David-Crystal/dp/1405152974>

Durán Escribano, P. (2004). Exploring cognition processes in second language acquisition: the case of cognates and false-friends in EST. *Iberica*, 7, 87-106. https://www.researchgate.net/publication/282610976_Exploring_cognition_processes_in_second_language_acquisition_the_case_of_cognates_and_false_friends_in_EST

Ersoy, F. (2007). Chuvash Turkish and the False Cognates in Turkish of Turkey . *Türkbilig*, 14, 60-68. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkbilig/issue/52796/697134> [In Turkish]

Frantzen, D. (1998). Intrinsic and Extrinsic factors that contribute to the difficulty of learning false cognates. *Foreign Language Annals*, 31(2), 243-254.

- <https://doi.org/10.1111/j.1944-9720.1998.tb00571>
- Güngör, T. (2003). Lexical and morphological statistics for Turkish [Conference presentation]. *Proceedings of TAINN*, 409-412.
<https://arastirma.bogazici.edu.tr/tr/gungor-t-lexical-and-morphological-statistics-turkish-proceedings-international-twelfth-turkish>
- Hadi, I. (2007). *An etymological dictionary of Turkish*. Akhtar Publication.
<https://www.gisoom.com/book/1674397/> [In Persian].
- Heyat, J. (2001). *A journey through the history of Turkish languages and dialects* (3rd ed). Peykan. <https://www.gisoom.com/book/1205060/> [In Persian].
- Kirişçioglu, F. (2006). Some Problems faced while translating from Turcoman Turkish to Turkey Turkish. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 20, 21-35.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sutad/issue/26275/276798> [In Turkish]
- Koessler, M. & Derocquigny, Jules (1928). False friends or the betrayals of English vocabulary. Librairie Vuibert.
<https://archive.org/details/lesfauxamisoules00kssl/page/n9/mode/2up> [In French]
- Moharrami, S. (2018). Historic texture recreation with urban tourism approach Case Study: The historical texture of Zanjan city [Unpublished master's thesis]. Zanjan university. [In Persian].
- Nişanyan, S. (2009). The family tree of words: An etymological dictionary of modern turkish. Everest Yayınları.
<https://www.everest yayinlari.com/kitap/sozlerin-soyagaci-ciltli-sevan-nisanyan/11246> [In Turkish]
- Özlem, Y. (2013). False friends in Kyrgyz Turkish and Turkish Turkish [Unpublished doctoral dissertation]. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi. [In Turkish]
- Resulov, A. (1995). Akraba diller ve yalancı eş değerler sorunu. *Türk Dili*, 524, 916-924.
https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=v_mhh5sAAAAAJ&citation_for_view=vmhh5sAAAAAJ:u5HHmVD_uO8C
- Rezaei, M. (2018). The relationship between Turkic and Mongolian languages and errors in detection of Turkic and Mongolian loan words in Persian. *Journal of Language Research*, 11(30), 7-20. [In Persian]
<https://doi.org/10.22051/jlr.2018.15295.1333>
- Roca-Varela, M. L. (2012). *New insights into the study of English false friends: their use and understanding by Spanish learners of English* [Unpublished doctoral dissertation]. University of Santiago de Compo stela.
<https://producciocientifica.uv.es/documentos/5d1df67729995204f766ccb2?lang=eu>
- Shahmohammadi, F., & Shahmohammadi, z. (2004). Turkish loanwords in the Zanjan dialect. Nikan ketab. <https://www.gisoom.com/book/1367176/> [In Persian].
- Tokat, F. (2017). Azerbaycan türkçesi ve türkiye türkçesi arasındaki yalancı eş değerlerin xvi. yüzyılda azerbaycan sahasında türkçeye çevrilmiş bir metindeki örnekleri. *Uluslararası Türk Lehçe Araştırmaları Dergisi (TÜRK LAD)*, 1, 85-99. <https://doi.org/10.30563/turklad.342842>

<https://tureng.com/en/turkish-english>

<http://zembereknlp.blogspot.com/2006/11/kelime-istatistikleri.html>

© 2020 Alzahra University, Tehran, Iran. This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0 license) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

